

Ștefana Ciorteș-Neamțiu
(Coordonator)

Forum, Forum studențesc,
forumuri studențești

**Presa studențească – o pepinieră
pentru mass-media**

Editura Universității de Vest din Timișoara
2024

CUPRINS

Cuvânt înainte (Lect. dr. Ștefana Ciortea-Neamțiu) 7

Forum

„Forumul a fost un fel de bunic sau mai degrabă un tată
al Forumului studentesc”

Adriana Babeți interviuată de Natalia Elena Popa 13

„Pasiunea mea pentru scris a pornit de la mama mea”

Vasile Bogdan interviuât de Laura Ilioiu 18

Forum studentesc (1973-1989)

„Studentia în forumul nostru interior”

Gheorghe Crișan interviuât de Georgiana Săpunaru 27

„Cred că nimic în această lume nu se poate realiza
în afara credinței în Dumnezeu”

Lia Lucia Epure interviuată de Daria Doru 40

„Stai să fac o poză, «tinerețe!»”

Constantin Duma interviuât de Dimitrie Cornean 47

„La șase-șapte ani, când eram întrebat de maturi «ce vreau
să mă fac când voi fi mare», răspundeam fără ezitare: «Ziarist!»”

Marcel Sămânță interviuât de Denisa Câmpean 55

„Când am trecut de la mașina de scris la calculator”

Dușan Baiski interviuât de Maria Jumbei 62

De la inginer la arhitect al poveștilor: Călătoria unui jurnalist
prin timp și experiență

Teodora Idvorean interviuată de Paula-Ivory Butuc 73

„Am stat în cei cinci ani de facultate mai mult în tipografie
decât în amfiteatre”

Florian Mihalcea interviuât de Elena Ciobanu 79

„Nu scriu pentru glorie”

Ioan T. Morar interviuât de Crina Răducan 88

„Literatura e ficțiune în timp ce presa e realitate”

Marcel Tolcea interviuât de Mihaela Stegărescu 98

„Jurnaliștii nu mai sunt liberi”

Tudorel Urian interviuât de Daniel-Cosmin Liuba 112

„Goana după senzațional este cel mai mare pericol al jurnalistului” Constantin Mărăscu intervievat de Ștefan Mihart.....	117
„Biblia ziaristului este Limba Română!” Marius Morariu intervievat de Bianca Albei.....	122
„Acum e goana după viteză; s-a anulat ideea de analiză” Mariana Cernicova intervievată de Andreea Daniela Miel.....	129
„Este absolut minunat să explorezi vizual lumea și să comunici prin imagini” Lucian Ionică intervievat de Nicoleta-Denisa Crintea.....	137
„La <i>Forum studențesc</i> am reușit să promovez calitatea” Viorel Marineasa intervievat de Ioana Ulmet	143
„Jurnalismul în sine înseamnă o experiență organizațională” Lucian-Vasile Szabo intervievat de Lorena Otescu	152
<i>Forum studențesc (după 1989)</i>	
„Noi am participat la o schimbare de lume” Dan Rațiu intervievat de Adriana Bubulici.....	167
„Mă bucur că știu să înot în apele râului, mă las în curentul care mă duce spre fluviu și apoi către marea cea mare” Valentin Sămînță intervievat de Bianca David	173
„Atât de mult timp petreceam în redacție, încât, la un moment dat, am propus să angajăm un bucătar” Dan Coelici intervievat de Alondra Olas	181
„Acum este o presă conformistă, o presă care n-are nicio reacție” Laura Gheorghiu intervievată de Ana-Maria Banda	194
„Nu mai cred de mult în independența presei. O presă de calitate e cea care, indiferent de situație, spune adevărul despre un fapt sau altul” Robert Șerban intervievat de Bianca Albei.....	201
„Sunt un procuror oarecare al scrisului. Altfel, mă consider un excelent avocat din oficiu al dansului, de pildă” Adrian Bodnaru intervievat de Georgiana Săpunaru	215
„Cultura e viața mea; e ca și cum m-ai întreba cum respir” Andreea Medinschi intervievată de Carys Gligor.....	222
Forumul presei bănățene (Gheorghe Crișan).....	229

„FORUMUL A FOST UN FEL DE BUNIC SAU MAI DEGRABĂ UN TATĂ AL FORUMULUI STUDENȚESC”

Interviu cu Adriana Babeți
realizat de Natalia Elena Popa

Adriana Babeți este scriitoare, critic literar, și redactor la revista *Orizont*, periodic al Uniunii Scriitorilor din România. Este profesor la Universitatea de Vest din Timișoara și profesor asociat la Universitatea din București, unde predă literatură comparată. A absolvit Facultatea de Filologie din Timișoara, secția Limba și Literatura română și franceză. Debutează publicistic în anul 1969, în revista *Amfiteatru*, cu proză scurtă. Debutul editorial are loc în 1990 cu romanul *Femeia în roșu*, scris în colaborare cu Mircea Mihăieș și Mircea Nedelciu. A semnat, de-a lungul timpului, rubricile „Ars coquinaria” și „Secretul Adrianei” în *Suplimentul de cultură*.

Vă amintiți despre ce au fost primele articole pe care le-ați scris pentru Forum?

Îmi amintesc, desigur, despre ce anume am scris în acele prime numere din *Forum*. *Forumul* a fost un fel de bunic sau mai degrabă un tată al *Forumului studențesc*. Acolo mi-am publicat primul eseu, despre Camus. Îmi dădeam aere de filosof, pentru că, deși eram la Filologie (așa se chemau Literale pe atunci), aveam cursuri și seminare serioase de istoria filosofiei cu domnul Viorel Colțescu. Mai mult, am avut curajul să particip la cercul de filosofie, ba chiar să prezint niște comunicări: despre Sartre, despre Jaspers și, cu mult tupeu, despre Kant. Le-am păstrat într-un dosar. Recitindu-le pentru interviul nostru, m-a cuprins ceva între jenă, râs și înduioșare. Cam tot asta am simțit și când mi-am revăzut textele din *Forum*.

SAINT-JOHN PERSE

PRIETENIE DE PRINȚ

Și tu, mai slab ca tâlnoasa muchie de giind, ou cu nărlie-nșugate-ntre noi, o, prea-Slabule! o, Pă-trunzătorule! Prinț înveșit în purunii asemeni capacului sub coajă, în serile de mare secetă pe pământ, cind călătorii rostesc vorbe-nțelepte pe drum, sprânciții de-nalte ulcioara, am auzit vorbindu-se de tine pe-aici și lauda țiera întregă: „Trăind din suflarea pământului și doar printre semne vâ-linș, stai la talpaș, o, Prinț, despre dovezi ori der-la virtual terribil în pădurea, care se leagănă și zbea-ră apoi lăcșind în loc o asemenea leagănare... și lă-tă-te însuși, o, Prinț, prin absurd, fată nebună, fermecată de absurd nașterii care o leagănă... „cumințe la suflărie pământului, o, Prinț de sub egretă și semnal nevăzută al visului, o, Prinț de sub aripi, ea pădurea ce-și cinșă nașterea, spua astfel, ascultă:”

„Tu ești Tămăduitorul și Judecătorul și Vărlă-torul de la izvornice-ntelepciunii! Căci puterea ta în inima noastră și cinșă și belșugul tău e mare-n noi!”

„Ti-am văcut semnal pe frunte și te-am greu-țit, lă-tă-ți chipul printre noi, lă-tă-ți chipul în ochii noștri, lă-tă-ți seminșia, de loc slabă.”

„Și îți mai spun: Om-preu-fermecător, O, Fără-țârlă-țârlă-țârlă noi, a Poltronicule! în lucr-e și sigur: purșim peceata privirii tale, o mare nevoie de tine ne leagă de-nici unde tu ești și bi-ne mai mare decit cel de la tine noi nu știm... Peși să taci printre noi, dacă asta ție voia, sau încă, să-ți butărlști singur plerarea, dacă ție voia. Acolo să fi, aștia îți cerem! (Și acum știi care îți e seminșia...)”

Despre rege vorbește, podoaba vegherilor noștre, slavă a înteleptului fără de slavă.

Și-așa flecărind ei îi ridese faima. Și mureu alte voci se-nalță pe scamaș: „Om prea sim-plic-ntre noi și mare simțit în rețea și sigur ca simț și îndăpăcat dar gălat, „răbăclitor prin grup și iar nebun și răcolind în villos curța... În roți mai petoții mai comșăclă, simțind în uși e ne-sărlă țiera sflăta... Se poate că-n curșind cu minile goale în zădă intrind cu la de viscere, cu giudurie limpez din zerul așlei bînd...”

La prinț jupăndu-și călătura țingă izvorec cu mîini de leclare-nclătoare. Și scara prin lucrul în-tine și goale umbilid și aopli călăind regese-cuot pentru lăteșă-ndopăși cu amecbine...

Și-așa flecărind... și mureu alte voci se-nalță pe scamaș:

„Gură pururi căoștă peste sufletul frumă și slab, se mai țice, c-așlungă belșugul din patul regese și labete doar țetele slabe pe rugăniile aspre, departe de a Reginei deștrir, (Regină ne-bună cu pintecul sflărit de labire); cîteodată-și ascunde oșezu-n pulșană și giudurie limpez le-ntreabă precum lăvțății.

Apoi în lumina șvatu-lan așții, ascultăndu-și suflarea ca ouul la pinda viespă pământului și scu-la umbra mimozel peșid celui ce apuce țoni

„Creau Carșia, vegher și nu mi-e somn de loc, ci vreau Carșia lătră. Imi placu parfumul marilor Cărși în piele de capră (și nu mi-e somn de loc)”

„Accu-l, cu semnal pe frunte, cu genule ruple de umbre și barba în praș întolept. Prințul pe tronul lui violet adălnecat de albina, vegheră. Aceto-l e locul, singurul loc printre noi”.

Și-așa flecărind, ei, impresoașă numele său. Și eu, eu mi-am adunat țurșele și lă-tă-mă-nțre pământuri roșii ale lui. Am daruși pentru ei, ță-cere.

Despre rege vorbește, podoaba vegherilor noștre, slavă a înteleptului fără de slavă.

O să nă-more în floce vară cu o padăre verde și gureșă-n puna. Prieten al Prințului tăcut. Le-dă de știro că vin la gurile riului și omenșimă aduc o scrișoare: „Prietene a Prințului! Grăbește-te... Hinele lui se pota-nmărlți țuturor. Și în-crederea lui... Am să te-ntepți în floce vară la fluxul cel mai țat și-am să-l întreb pe cameni mărl și-ai riului de giudurie tale... Războiul, negoțul, datorile țerești lădeamăș adă la lăde-părlute țicărî, dar ție îți pine lungile țicărî fără țel. Cunoaș prea bine acest zbuclun de giind și-am să-ți arăt izvoru țăului Grăbește-te.

„Iar dacă întelepciunea ta a sporit voi cîntări dacă-ți așu am să mă-afraș din roșda mîieși țale asemenț celui ce la din scorburi mureu lui țind pe drept și-am să mă bișul din nou pe slatuș tău. În serile de mare secetă pe pământ o să țărlăclăud despre lucruri întelepte. Lucruri doveditoare sau neșiguro. Și-o să se bucurăm de șpitale mîieși... Dar de la o seminșia la alta e cale țungă; și-șnoi ea trebuie să pice de-aici. Grăbește-te! Te aștept! Ia-o pe drumul știro mîieșini și prin pădurele de camfor”. Aceasta îi a scrișoarea. E a unui întelept. Și răspunsul meu lășt: „Slavă Prințului și nu-mbul său! Vărbuș deșpre el pe acumuri, cu oă-menș din pulbere și ei te răcoșese.

Mai am să-ți spun doar asta: „Ti-am cîlți scrișoarea. Și țim-am primă țrietene a pe-un mă-nunchi de frunze-aromitate; inima mea e acum răcoșită... Ca și vîntul de Nord-Vest cind apa nărlă întră-ndine în rîni țiar pentru apă de băut trebuie să țerți pe riu deșparie, norocul mă poar-tă țtre ține. Și-am să mă grăbeș cu dîștă-șțipți în frunze-șțicțoare”.

Acasta imi e scrișoarea. Și în acest țimp ei mă așteapă pe urag, în umbra.

Despre rege vorbește podoaba vegherilor noștre, slavă a înteleptului fără de slavă.

Traducere de ADRIANA SIMLOVICI

Saint-John Perse, „Prietenie de prinț”, traducere de Adriana Simlovici (Babeși), în: *Forum*, anul III, nr. 11-12, octombrie-noiembrie 1970, p. 13.

Am observat că există multe articole traduse de dvs. în revistă, precum și texte literare și de opinie. Credeți că participarea în cadrul redacției studențești v-a influențat alegerea profesiei, având în vedere stilul literar care a rămas de-a lungul timpului?

Am făcut parte din echipa fondatoare a *Forumului*, iar acele ședințe de redacție la care participam ca studentă au fost prima mea școală de jurnalism cultural. Era o perioadă de relativă relaxare, de „dezgheț” politic, cum se spunea pe atunci. Am prins din plin epoca respectivă, exact în perioada de formare ca elev în clasele mari și apoi ca student. A fost o șansă. Dar atunci nu bănuiam că voi intra într-o redacție „adevărată”. Mă pregăteam mai degrabă pentru o carieră didactică, poate chiar în învățământul superior. Am avut posibilitatea să aleg o redacție culturală și așa am ajuns la *Orizont*. Din 1972 lucrez aici, fără întreruperi. Sigur, sunt și ziarist cultural datorită celor 50 de ani de experiență. Dar, după 1990, am intrat la catedră, la UVT, la Litere, unde predau (acum în regim de profesor asociat) literatură comparată. Aș spune că parte din cărțile publicate sunt cărți de factură academică, dar scrise accesibil și adresate unui public mai larg. E drept, și din experiența publicistică au ieșit niște volume, ba chiar un roman. Cred că din toate interviurile pe care le-am luat de-a lungul timpului unor oameni importanți ar ieși cel puțin trei volume. Dar începutul a fost acolo, la *Forum*. Un fel de alfabetizare, un exercițiu de adaptare la stilul jurnalistic, o experiență foarte prețioasă.

Cât de dificil era să scrieți în perioada comunismului și cum ați abordat dificultățile vremii?

Am avut șansa de a nu fi obligată să scriu articole politice sau îmbibate de ideologie. M-am refugiat în eseistica literară, în cronică de carte, de teatru, în traduceri și într-o teză de doctorat despre Cantemir, care m-a ținut captivă în cercetare vreme de peste 20 de ani. Deci a fost un soi de escapism, de sustragere din presiunea ideologiei și a cenzurii. Din păcate, nici eu n-am dat dovadă de o atitudine curajoasă, de contestare eficientă a sistemului, a regimului, așa cum au procedat, cu toate riscurile, mulți intelectuali din Polonia, Cehoslovacia, Ungaria.

Dintre meseria de profesor universitar, redactor la revista Orizont, scriitoare, publicistă și eseistă, unde v-ați simțit mai împlinită sufletește în carieră?

Toate m-au ajutat să devin ceea ce am devenit, dar parecă cea mai aproape de suflet este meseria didactică. Cred că am predat, în timp, mii de ore în fața a sute și sute de studenți și elevi. Acolo cred că s-a manifestat cel mai bine cel mai autentic mod al meu de a fi.

Ați publicat mai multe volume pentru care ați fost premiată. Care este volumul pe care îl îndrăgiți cel mai mult și de ce?

Cred că *Amazoanele. O poveste*. Pentru că, oricât de ciudat ar părea, femeile acelea curajoase spun ceva și despre neputințele, despre fragilitățile mele. Scriind despre ele un studiu întins pe sute de pagini am compensat cumva tot ceea ce nu am reușit să fac în viața reală. Și am dedicat cartea femeilor puternice din familia mea, al căror model aș fi vrut să îl urmez măcar în scris.

Femeia în roșu, cartea la care ați colaborat cu Mircea Mihăieș și Mircea Nedelciu, a fost inclusă în manualele de literatură pentru liceu. V-ați așteptat vreodată să aibă o asemenea influență creațiile dumneavoastră?

Nici în vis! A fost o surpriză uriașă. O mare bucurie. Dar nu cred că e vorba de vreo influență pe care acest roman ar exercita-o. El marca mai degrabă sfârșitul unui tip de postmodernism la noi în proză, ca un fel de culme care epuiza mai toate mijloacele tendinței respective. Se putea ilustra cu el foarte bine un capitol de manual despre postmodernismul literar românesc. Cam asta cred că s-a întâmplat.

Cum a fost să predați literatură comparată la două facultăți în părți opuse ale țării? A fost dificil să vă împărțiți între celelalte preocupări profesionale?

Orele de la Literalele bucureștene le țin hibrid, adică o lună online, ca în pandemie, și apoi două luni cu toate cursurile și seminarele comprimate modular. Experiența bucureșteană a fost o mare șansă pentru mine.

De ce?

Ca să răspund, ar mai trebui să facem un interviu. Dar nu mi-a fost greu. Atât UVT cât și UB au sisteme flexibile de predare și examinare, iar studenții sunt, în fiecare an, o sursă importantă de cunoaștere și de experiență didactică pentru mine.

În încheiere, ce lucru important ați dori să știe oamenii despre dumneavoastră? Cu ce ați vrea să rămână din toate lucrările pe care le-ați scris?

Că am fost cum am fost. Că m-am străduit să mă împac în primul rând cu mine, dar și cu cei din jur. Că m-am străduit să îmi potolesc orgoliile, să îmi păstrez bucuria de a trăi, pofta de joc și mai ales umorul. Asta aș viza să transpară și din ceea ce am scris și voi scrie.

„PASIUNEA MEA PENTRU SCRIS A PORNIT DE LA MAMA MEA”

Interviu cu Vasile Bogdan
realizat de Laura Illoiu

Vasile Bogdan este cunoscut pentru activitatea sa în domeniul presei și al creației artistice. A lucrat pentru diverse publicații precum ziarul *Flamura* din Reșița, dar și *Drapelul Roșu* din Timișoara. De asemenea, a avut prezență semnificativă în mediul radiofonic și televizual, fiind redactor de emisiuni la Radio Timișoara și TVR Timișoara, de unde s-a pensionat în 2010. Vasile Bogdan a fost recunoscut și pentru contribuțiile sale în proză, publicistică și regie de filme documentare, care i-au adus numeroase premii. A realizat peste 200 de filme documentare despre Banat și valori spirituale românești în cadrul TVR Timișoara.

Cum a început pasiunea pentru scris?

Pasiunea mea pentru scris a pornit de la mama mea, care era ziaristă la *Drapelul roșu*. Toată viața ei nu a făcut altceva decât să fie funcționară în tot felul de cancelarii și în tot felul de bănci. Dar din 23 august 1944, într-o anumită conjunctură, a ajuns printre membrii fondatori ai ziarului *Luptătorul bănățean* și, în felul acesta, ea a dezvoltat o carieră în presă timp de aproape două-trei decenii. Am crescut lângă ea. Mama făcea presă, alerga ziua după articole și mergea pe teren și în multe din aceste drumuri mă lua și pe mine. M-a luat cu ea pe teren, în zloată, în mizerie, în căldură, în tot felul de mașini, în tot felul de trenuri, stând de vorbă cu oameni și oameni și oameni din diverse medii. M-am obișnuit cu lumea. M-am obișnuit și eu să pun întrebări, în felul ăsta.

Noaptea și le petrecea la tipografie; de foarte multe ori am dormit acolo pe teancuri de ziare, în tipografie și de atunci mi-a rămas un fel de pecete, o pasiune aproape ciudată pentru mirosul de cerneală de tipar, care mi s-a părut senzațional. De atunci am această nostalgie a cernelii de tipar.

Am ajuns student și atunci s-a produs declicul și am fost pus în fața unor subiecte importante de care îmi amintesc și care pentru mine au însemnat de fapt recunoașterea în mine a faptului că într-adevăr asta mă interesează. Primul subiect a fost – acum privind dintr-o perspectivă istorică – chiar cu totul deosebit, mai exact, primul calculator electronic MECIPT care a fost realizat de Institutul Politehnic din Timișoara, în anii 1960, celebru la vremea lui. Și apoi a mai fost un subiect din agricultură, care m-a pasionat.

Pe urmă am ajuns să scriu articole la *Drapelul roșu* despre vacanțele mele, cercetările de folclor pe care le-am făcut în vacanțe, despre o seamă de lucruri legate de viața studentească, observații de cetățean ș.a.m.d. Și încetul cu încetul, din frânturi s-a adunat un drum.

Cum a luat naștere revista Forum?

Sigur că, privind detașat, în ani, îți dai seama că, de fapt, a fost un fenomen, care a apărut. Deci, noi am apărut în cadrul unui fenomen. S-a luat decizia la nivel de înaltă conducere, undeva, la București, măsura aceasta a fost ca un semn de democratizare, zic eu, așa înțeleg eu, de democratizare a vieții universitare și anume: „Hai, să-i ascultăm și pe studenți și să facem”.

Astfel, s-au alocat bani să facem niște reviste ale studenților din diferite universități. Nu erau foarte multe pe atunci. Și așa a apărut la Timișoara, la Universitate – care se numea Universitate, nu ca astăzi, Universitatea de Vest – această inițiativă a unei reviste. Nu mai țin minte cine a dat numele de *Forum* sau dacă a venit cu numele ăsta, dar cert este că, în 1968, a apărut primul număr al revistei. În paralel cu noi, au apărut și reviste ale Institutului de Medicină, Institutului Politehnic și a celui Agricol.

Cum se devenea jurnalist? Exista un cerc de jurnalism?

Nu se punea problema unui cerc de jurnalism. Presa pe atunci era apanajul indicațiilor conducerii superioare de partid, cercul ziariștilor

era foarte închis. Ziariști deveneau tovarășii care aveau sarcina de partid de a deveni. Ei trebuiau să aibă o origine sănătoasă, adică să vină din mediul muncitoresc. Să fie ingineri care și-au arătat atașamentul față de partid. Nu putem vorbi de faptul că cineva ar fi putut, din pasiune sau din pregătire universitară specială, să ajungă ziarist, cum este astăzi.

În ceea ce mă privește, a fost o întâmplare fericită că am putut să răzlesc prin acest lucru. Încă doi colegi au avut parte de aceeași împrejurare fericită, pornind de la revista *Forum*, dar asta este cu totul altceva.

Cum era viața în redacția Forum?

Numărul 1 din 1968, apărut în primul semestru al anului universitar, dacă mă întrebați cum s-a constituit redacția, s-a încercat o reprezentare a tuturor facultăților sau a majorității cu câte un reprezentant în colegiul de redacție. Colegiul de redacție era condus la primul număr de Adriana Ardeleanu, redactor-șef; persoana importantă a fost Gheorghe Jurma, redactorul-șef adjunct, unul din cei trei despre care vă spuneam că au avut șansa de a ajunge ulterior în presă, la *Flamura*, din Reșița, și a dezvoltat una dintre cele mai frumoase cariere literare și jurnaliste. Ulterior și Viorica Bălțeanu, binecunoscuta traducătoare din limba italiană, profesoară de italiană, care a fost doar colaboratoare la primele numere din *Forum*. La primul număr, eu am fost secretar general de redacție și am fost implicat direct în această acțiune de mare entuziasm.

Cât de dificil era pentru dvs. să realizați un articol în perioada comunistă?

O întrebare puțin ciudată, pentru că pe vremea aceea chiar nu mă gândeam la așa ceva și, într-adevăr, răspunsul meu va fi ciudat și pentru dvs. Noi înțelegeam timpul în care trăim. Preocupările noastre în lumea aia mică, în care ne era îngăduit să trăim, în care nu exista internet, nu exista telefon internațional, nu existau posturi străine, decât Europa Liberă, pe care o ascultam pe șest. Dar pe vremea aceea, noi preferam să mergem să bem o cafea. Cadrul universitar, dacă avea nefericita inițiativă de a întârzia 15 minute, se trezea cu sala goală. Noi eram de găsit la cafenea de la pod.

Noi vedeam partea pozitivă a lucrurilor, nu vedeam partea negativă, căutam partea creatoare, partea constructivă în scrierile noastre. Noi scriam pentru a contribui la a ne face mai buni, nu pentru a ne arăta, eventual, realitatea noastră în toate detaliile destul de neplăcute ale personalității umane.

Ați întâmpinat vreodată riscul de a nu vi se publica un articol din cauza cenzurii?

La *Forum*, numărul nostru, atunci când era terminat, era citit la tot nivelul universitar, la nivelul comitetului de partid. Aveam un cadru didactic care era din partea organizației de partid, era însărcinat să se ocupe de lectura și de îndrumarea noastră.

Nu ne băgam în implicații politice și exista o anumită relaxare care ducea la o bună înțelegere și toate observațiile acestea treceau ca fiind niște bătaii prietenești pe umăr și nici noi nu făceam mare tevdură.

Acum, cu cenzura. Cenzura în vremea comunistă a fost de două tipuri. În primul rând, era aceea în care scriai și ți se înapoia articolul, pentru că era plin de greșeli de ortografie, pentru că erau niște propoziții cu nonsens, dar și pentru că, poate, dar nu prea, ajungeau idei care să lezeze peisajul comunist în care trăiai. Cea mai cumplită lovitură dată pentru presă de Ceaușescu a fost autocenzura. Deci el a desființat ceea ce se numește „cenzură”, persoanele acelea care stăteau și ne urmăreau și spuneau că nu e bine, aia, aia, au fost înlocuite cu autocenzura.

Astfel, te obligau din start să redactezi în așa fel, încât, dacă nu respectai regulile, erai dat afară sau sufereai consecințele. Dar mai era încă o treabă: rămăsese cenzura până la capăt, dar mai cu seamă pentru ca să pescuiască informații secrete care nu aveau voie să fie cunoscute și pe care noi le ignoram de multe ori, pentru că nu ne dădeam seama. Era vorba de anumite cifre de producție, de anumite dinamici economice, și mulți alți factori. Erau persoane instruite care citau inclusiv presa, ascultau emisiunile de radio pentru a ne împiedica, cum spunea un șef de-al meu: „să nu vindem secrete pe 25 de bani”, că atâta costa un ziar atunci. Asta era cenzura.

Ați lucrat ca redactor la emisiuni de radio, de televiziune și în presa scrisă. Care este aria în care considerați că vă pricepeți cel mai bine?

Nu pot să vă spun treaba asta, fiindcă fiecare etapă a însemnat altceva. Presa scrisă a fost la începuturi. Acolo trebuia să condensezi cuvântul, trebuia să-l aduni foarte mult, trebuia să fii foarte atent cum scrii, ce scrii. În presa scrisă, am învățat onestitatea. De fapt, după părerea mea, principala calitate a unui jurnalist de astăzi trebuie să fie onestitatea, adică să fii cinstit, în special cu tine însuși. Din păcate, nu se prea practică astăzi, fiind goana asta nebună după informații, după rating, după audiență. Toată lumea este înnebunită să epateze și atunci dispăre o anumită deontologie jurnalistică care este obligatorie.

Primii trei ani, când am făcut presă la Reșița, au fost pentru mine anii de mare chin, pentru că atunci am învățat meseria. Dar mărturisesc că au fost cei mai frumoși ani și acum regret faptul că am plecat de acolo. Reșița, pentru mine, este orașul în care am devenit om cu adevărat. Am învățat ce înseamnă confruntarea cu realitățile vieții, cum sunt oamenii adevărați.

Iar, pe de altă parte, trebuie să spun că acolo am avut printre cele mai mari succese de presă. Au fost momente foarte frumoase. Apoi am venit la Timișoara. Timișoara este orașul meu, eu aici m-am născut. La *Drapelul roșu*, am cunoscut foarte bine oamenii, făceam parte din familia lor, dar nu m-am mai regăsit.

Și atunci, după un an de zile de când m-am întors în Timișoara, am ajuns, printr-un concurs de împrejurări fericit, la Radio Timișoara. Ei, acolo am descoperit cu adevărat omul, am descoperit să ascult omul, am înțeles limbajul oral al omului, am înțeles importanța vorbelor, dar mai cu seamă, importanța pauzelor de gândire, a modului în care respiră omul. Pentru mine, presa vorbită, presa audio a însemnat extraordinar de mult. Acolo îmi dădeam drumul și nu era niciun fel de problemă.

După Revoluție, m-am întors la Radio Timișoara și de acolo, printr-un alt concurs de împrejurări, am ajuns să fac televiziune. Sunt unul dintre membrii fondatori ai Studioului TVR Timișoara, iar acolo prima lecție a fost aceea că trebuie să tac. În film, imaginea este stăpână, nu cuvântul. Și asta am învățat-o cu modestie. Tot ce

am valorificat eu până atunci – se adunase o cultură importantă – am valorificat acolo.

Este cunoscut faptul că sunteți realizator a peste 200 de filme documentare pe teme legate de Banat și valori spirituale românești la TVR Timișoara. Dacă iubiți atât de mult România, care sunt valorile cele mai de preț pe care presa românească trebuie să le respecte?

Întrebarea asta este foarte generală și trebuie să mă gândesc mult la ce voi răspunde. Valoarea cea mai de preț este, în primul rând, respectarea istoriei, dar a istoriei adevărate. Despre Banat s-a vorbit foarte puțin în filme, în Televiziunea Română care era „stăpână” atunci. Eu, când am venit, am simțit nevoia să umplu acest gol cu filme documentare legate în special, de Banat, pentru că Banatul era necunoscut. Aici am descoperit în primul rând, principala valoare a României, a românilor, și anume istoria lor. O istorie care a fost trăită în moduri diferite dincolo de Carpați, într-un fel, aici, într-alt fel, dar care trebuie cunoscută, respectată și iubită.

Acum realizez niște filme la Lugoj, care are o istorie atât de bogată a apărării și afirmării demnității românești în ansamblul unei extraordinare de bune relații cu celelalte naționalități, aceste relații spirituale care trebuie să existe.

O altă valoare este aceea a cultivării demnității umane, a valorii omului în sine, omul care să se ridice, să aibă demnitatea de a învăța, de a se forma, de a putea să se afirme. Asta este foarte important.

Ce înțelegi dvs. prin calitate în presă?

Calitatea în mass-media înseamnă să fii cinstit față de oameni și față de tine însuși, să nu te lași amăgit.

Ce calități ar trebui să aibă un tânăr jurnalist?

Să se caute și să se găsească pe sine însuși. Să se uite în oglindă, să spună: „Domnule, am făcut o treabă bună!” Sau: „Am făcut o treabă real!” De voi, în multe ipostaze, depinde inclusiv soarta unui om, de cum îl prezinți. Ascultă-l cu răbdare și prezintă-l în întregul său. Valorile adevărate sunt cultură, înțelepciune, dar acestea se adună cu timpul.